

З кожным годам усё хутчэй развіваецца эканамічная навука, якая выкарыстоўвае дасягненні кібернетыкі, вылічальнай тэхнікі. Таму будучаму эканамісту трэба не толькі авалодаць ведамі аб сучаснай эканоміцы, але і набывць навыкі самастойнай навуковай работы для пастаяннага папаўнення сваіх ведаў. Сёння ўдзел у разнастайных і цікавых формах навукова-даследчай работы стаў для студэнтаў эканамічнага факультэта такім жа звычайным заняткам, як і сама вучоба. Пры кожнай кафедры працуюць студэнцкія навуковыя лабараторыі. Тут займаюцца даследаваннямі па тэмах, якія маюць практычнае і творчынае значэнне. Вынікі работы студэнцкіх лабараторыяў у гэтым годзе двойчы абмяркоўваліся на канферэнцыях: на факультэцкай і на агульнаўніверсітэцкай. Нашых студэнтаў запрашалі на навуковыя канферэнцыі ў Латвійскі, Вільнюскі і Іванаўскі ўніверсітэты.

Аб высокім узроўні навуковай работы студэнтаў сведчаць і вынікі рэспубліканскага і ўсесаюзнага конкурсаў студэнцкіх навуковых работ, якія праводзіліся ў час бягуага навучальнага года. Асабліва парадвалі нас вынікі Усесаюзнай алімпіяды «Студэнт і навукова-тэхнічны прагрэс». Пераможцы першага тура, які праводзіўся сярод цацвёртаркурнікаў, сустраліся са студэнтамі эканамічных спецыяльнасцей рэспублікі. Умовы конкурсу складаныя. Кожнаму члену каманды трэба было адказаць на два пытанні, асвятліць сутнасць эканамічных паняццяў, паказаць пры гэтым добрае веданне не толькі і не столькі вучэбнага матэрыялу, колькі ўменне працаваць з навукавай і спецыяльнай літаратурай.

Каманда эканамічнага факультэта паспяхова справілася з заданнямі конкурсу і ў выніку заняла другое месца.

Л. АКСЕНАВА,
адказная за НДРС
на эканамічных
факультэце.

100 ЖЫВАЯ СУВЯЗЬ ЧАСОЎ

Вялікая заслуга ў паказе палешука-беларуса як сапраўднага чалавека належыць класіку нацыянальнай літаратуры Якубу Коласу, 100-годдзе з дня нараджэння якога хутка будзе святкаваць усё прагрэсіўнае чалавецтва. Лепшыя гады сваёй маладосці правёў ён на Піншчыне. Тут ён настаўнічаў, пачаў больш стала, па-філасофску глыбока глядзець на свет і людзей беларускай вёскі. Палессю прысвечаны лепшыя творы Якуба Коласа, без якіх нельга сёння ўявіць дасягненні нацыянальнай прозы. Гэта, у першую чаргу, трылогія «На ростанях», аповесць «Дрыгва», шматлікія лірычныя творы. Коласу, як і сельшынскаму настаўніку Лабановічу, быў «па душы і гэты глухі куток Палесся, аб якім дома так многа цікавага наслухаўся ад аднаго старога аб'ездчыка, і гэты народ з яго асабліва мова і звычкамі, так не падобнымі да мовы і звычаяў тых беларусаў, з густы якіх выйшаў Лабановіч; гэты нескрануты край старожытнасці, якая на кожным кроку кідалася яму ў вочы і затрымлівала на сабе ўвагу, і гэты выгляд самой мясцовасці, агульнага тону якой яшчэ не мог улавіць Лабановіч, але ў якой таксама было многа цікавага і, на яго погляд, прывабнага».

У аповесках «У палескай глушы», «У глыбіні Палесся», «На ростанях» мы сустрэнем шмат аўтабіяграфічнага. Аднак лёс настаўніка Лабановіча становіцца, дзякуючы майстэрству Я. Коласа тыповым, яго вобраз нясе на сабе адзінкі шырокага сацыяльнага абгульнення. Перадавае сельскія інтэлігенты, лепшыя прадстаўнікі народа з'яўляюцца ў трылогіі «На ростанях» выразнікамі творчай канцэпцыі аўтара. У трылогіі класік нацыянальнай літаратуры, вырашаючы таму рэвалюцыі і народа, прасякнуты горкаўскай верай у чалавека, змог раскрыць, паказаць, як ва ўмовах тагачаснага ладу нараджаецца новы чалавек, здольны ператварыць свет.

У творчым набытку Я. Коласа ёсць яшчэ адзін твор, прысвечаны беларускаму Палессю, — аповесць «Дрыгва». У ёй празік таксама па-мастацку пераканаўча выяўляе рэгіянальны каларыт паўднёвых раёнаў Беларусі, вядучую ўвагу надае паказу бытавых, пры-

родных, сацыяльных умоў жыцця палешукоў. Перад Я. Коласам у тых гады стаяла надзвычай важная праблема. Гэта праблема карэннага перавыхавання шырокіх працоўных мас, праблема нараджэння новага героя. У гэтым — увесь ідэйны змест аповесці. Я. Колас выдатна справіўся з запатрабаванымі часу, літаратурнага працэсу. Прататыпам вобраза дзеда Талаша стаў рэальны чалавек — Васіль Ісакавіч Талаш. У час грамадзянскай вайны гэты белны селянін у свае 73 гады стаў арганізатарам і кіраўніком аднаго з партызанскіх атрадаў Петрынаўскага раёна. Аднак у аповесці мастацкі вобраз шырай і глыбей залёс рэальнай асобы. Гістарычны падзеі, якія адбываліся ў тых гераічных часы на Палесці, узняты на вышыню мастацкага абгульнення і набываюць новую якасць — мастацкую верагоднасць. Заслуга Я. Коласа перад нацыянальнай літаратурай заключаецца ў тым, што ён стварыў характар героя, блізка да асноў нацыянальнай псіхалогіі, філасофіі, патрыятызму, зрабіў удалую спробу — намалюваць вобраз станючага персанажа новай савецкай літаратуры. Я. Колас прызнаваўся ў тым, што для яго была цікавай «сама ідэалагічная эвалюцыя старога жыхара глухога Палесся, як ён з чалавека непісьменнага, адсталата фармаваўся ў свядомага старонніка Савецкай улады і актыўнага барацьбіта за яе, а значыць, і за свае класавыя інтарэсы».

Плённыя коласаўскія традыцыі ў адлюстраванні чалавека, яго ўнутранага свету, сацыяльна-філасофскіх арыентацый, быту, рэгіянальных асаблівасцей у поўным сэнсе гэтага слова ўзлежылі і на далейшы літаратурны працэс, асабліва на творчасць пісьменнікаў — выхадцаў з Палесся — І. Мележа, І. Шамякіна, І. Навуменкі, Б. Сачанкі, Р. Сабалеўніка. Тэндэнцыя да ўзабагацення інтэлектуальнага зместу твораў, выразна стала выяўляцца пасля гістарычнага XX-га з'езда КПСС. Узмацняецца ўвага аўтараў да характару выніку, які тоіць патэнцыяльны магчымасці барацьбы з адмоўнымі з'явамі рэчаіснасці. Як правіла, гэта характар, узяты ў адзін з момантаў яго духоўнага станаўлення (дырэктар школы Лемішэвіч у «Крыніцах», Шапятовіч у

«Трывожным шчасці» І. Шамякіна, Птах у трылогіі І. Навуменкі, партыйныя кіраўнікі ленінскай гвардыі ў «Палескай хроніцы» І. Мележа). Творчая вучоба ў Я. Коласа заўважаецца на новым вітку развіцця грамадства і літаратуры ў імненні І. Мележа, І. Шамякіна, І. Навуменкі, Б. Сачанкі ўсебакова раскрыць жыццё нацыі, яе ўнутраны, духоўны воблік. Пісьменнікі ў лепшых сваіх творах імкнуча раскрыць «думку народную». Гаворачы аб асноўнай ідэі «Палескай хронікі», І. Мележ, напрыклад, пісаў так: «Хацелася напісаць кігу ў поўным сэнсе народную, якая праслаўляла б народ, яго подзвігі, была б прасякнута вялікай павагай да яго і клопатам пра яго». Творчая задума знайшла сваё ўвасабленне ў трылогіі.

На адным з тамоў збору твораў Якуба Коласа, які стаіць на кніжнай паліцы народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна, можна прычытаць такі надпіс: «Покі ёсць сілы, не спыняйся». Класік нацыянальнай літаратуры, мастак-філосаф, гуманіст, вялікі псіхалог, Я. Колас прадбачліва ў кароткім, лаканічным запісе вызначыў асноўную рысу таленту маладога ў той час аўтара, якім былі напісаны толькі апавяданне «У снежнай пустыні», аповесць «Помста», раманы «Глыбокая плынь», «У добры час».

Уся далейшая творчасць І. Шамякіна пацвярджае гэтыя словы. Лёс народа-працаўніка, гераічная барацьба партызанаў, падпольшчыкаў, услаўлена чалавека працы, гуманістычнае сцвярдженне камуністычнага ідэала — асноўны пафас апавяданняў, раманаў і апавесцей, п'ес і кінасцэнарыяў выдатнага мастака слова.

Выразныя рысы коласаўскай традыцыі мы знойдзем пры ўважлівым аналізе амаль што кожнага твора І. Шамякіна. Асабліва гэта заўважаецца ў тых раманах, аповесках, апавяданнях, дзе празік зяртаецца да ўласна перажытага, уславінаў дзяцінства і юнацтва. Сардэчнай цеплынёй сарэты шматлікія старонкі «Трывожнага шчасця», «Глыбокай плыні», калі апісваюцца родныя мясціны, Гомельшчына. У гэтых творах, асабліва ў яго першым буйным раманае, мы сустракаем з па-сапраўднаму народнай адзінкай партызан-

скай мінуўшчыны. Менавіта такая асаблівасць шамякінскага разумення нядаўняй гісторыі сваёй Радзімы збліжае ідэйна-эстэтычную накіраванасць рамана «Глыбокая плынь» з аповесцю «Дрыгва» Я. Коласа. Гэтую ў вялікай ступені садзейнічала агульная танальнасць, узнесла-рамантычная прыўзнятасць, трагедыяналірычная атмасфера твора, усхваляванасць аўтара. Дзякуючы грунтоўна распрацаванаму ў коласаўскіх традыцыях сюжэту характары народных месцінаў выявіліся ў большасці выпадкаў натуральна і арганічна.

Такая асаблівасць эстэтычных прынцыпаў характэрна большасці твораў нацыянальнай літаратуры аб Вялікай Айчыннай вайне. Вызначаная тэндэнцыя цесна звязана з плённай традыцыяй нацыянальнай прозы, у першую чаргу з традыцыямі Я. Коласа, які праз адлюстраванне адзінакавага, асабістага раскрываў народнае, карыстаўся «дэтэрмініраваным» прынцыпам у паказе ўзаемаадносін паміж характарамі і тыповымі абставінамі. «Найглыбейшыя ўражанні, якія «кормяць» пісьменніка ўсё жыццё, — адзначыў аднойчы І. Навуменка, — атрыманы ў дзяцінстве і юнацтве і звязаны з мясцінамі, дзе ён нарадзіўся. Такім чынам гэтыя мясціны свецяць пісьменніку ўсё жыццё, дзе ён пазней ні быў, якімі б новымі мясцінамі не захапляўся, але перажытае ў дзяцінстве і юнацтве будзе браць верх. Таму пісьменнік праспявае песню свайму куту, сваёй мясцовасці. У гэтым, можа, і спецыфіка літаратуры, якая якраз, ідучы да сінтэзу, мае вострую патрэбу ў паказу індывідуальнага, непаўторнага».

Палессе. Любыя воку мясціны! Людзі, іх слаўная гісторыя яшчэ не раз знойдуць таленавітага мастака слова, які намаляе жывую, непаўторную сувязь часоў, уславіць чалавека-працаўніка, воіна і непазбежна ён звернецца да багацейшага вопыту Я. Коласа і яго таленавітых прадаўжальнікаў — пісьменнікаў з Гомельшчыны.

Ул. КАВАЛЕНКА,
кандыдат філалагічных
наук.

ЛУМЕНАУ Л. Ф. Філасофія антымарксізму і дыялектыка (крытычны аналіз). Мн., «Вышэйшая школа», 1981.

Зборнік практыкаванняў па логіцы. Вучэбны дапаможнік. Мн., БДУ, 1981.

УВАГА В. П. Семшары па палітэканомі з прымяненнем ЭВМ. Мн., «Вышэйшая школа», 1982.

КІМ С. А. Арганізацыя і планаванне вытворчасці. Мн., «Вышэйшая школа», 1980.

савецкай філатэліі. Мне хочацца сказаць аб тым, як філатэлія адлюстроўвае тэму студэнцтва — аднаго з баявых атрадаў камсамола.

Адной з першых паштовых мініячур на гэтую тэматыку з'яўляецца марка, якая выйшла ў серыі «40 гадоў ВЛКСМ» ў 1958 годзе.

На марцы «Камсамол у барацьбе за культуру» адлюстраваны студэнты на фоне партрэта У. І. Леніна, будынка Вялікага тэатра СССР і новага будынка Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта, на ёй жа — камсамольскі значок і сцяг з баявымі і працоўнымі ўзнагародамі ВЛКСМ.

Студэнтам першых гадоў савецкай улады — рабфакаўцам прысвечана марка з серыі «50 гераічных гадоў», якая выйшла ў 1967 годзе ў сувязі з паўвекавым юбілеем Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. На ёй узноўлена карціна вядомага жывапісца, народнага мастака СССР В. У. Іагансона «Рабфак ідзе».

На Усесаюзным злёце студэнтаў у 1971 годзе Генеральны сакратар ЦК КПСС, Стар-

сяч студэнтаў, адклаўшы кнігі і канспекты, узялі ў рукі зброю і разам з усім народам паўсталі на абарону Радзімы. Яны не паспелі атрымаць інстытуцкіх дыпламаў, але на палях баёў заслужылі атэстаты мужнасці і гераізму. Яны не паспелі атрымаць універсітэцкіх значкоў, але грудзі іх упрыгожылі ордэны і медалі».

Адной з тых, пра каго сказана вышэй, была Людміла Паўлічэнка, студэнтка Кіеўскага ўніверсітэта. У першыя дні вайны яна папрасілася на фронт, стала потым праслаўлена высокага звання Героя Савецкага Саюза. У 1976 годзе выдана паштовая марка, прысвечаная адважнай камсамолцы.

У жніўні 1946 года ў Празе на І Сусветным кангрэсе студэнтаў быў заснаваны Міжнародны саюз студэнтаў, які аб'ядноўваў у сваіх радах шырокія масы дэмакратычнага студэнцтва многіх краін свету. Задачами саюза з'яўляюцца барацьба за мір, міжнароднае супрацоўніцтва, нацыянальную незалежнасць, за ўмаца-

га марцы, прысвечанай 20-годдзю МСС — студэнты і эмблема Саюза — рука з факелам і разгорнутая кніга на фоне зямнога шара. Эмблема Міжнароднага саюза студэнтаў была надрукавана і раней на паштовай марцы, выдадзенай у 1961 годзе.

У нашай краіне вучацца тысячы юнакоў і дзяўчат з братніх краін сацыялізму, многіх развіваючыся краін. Атрымаўшы вышэйшую адукацыю, стаўшы высокакваліфікаванымі спецыялістамі розных галіў народнай гаспадаркі, яны вяртаюцца на радзіму, каб актыўна ўдзельнічаць у будаўніцтве новага жыцця. Адной з самых буйных вышэйшых навучальных устаноў нашай краіны, дзе вучацца замежныя студэнты, з'яўляецца Універсітэт дружбы народаў імя Патрыся Лумумбы ў Маскве. Ён быў адкрыты ў 1960 годзе. Гэтай змяняльнай падзеі прысвячалася паштовая мініяцюра на фоне ўніверсітэта — студэнты розных краін.

Дружба савецкіх студэнтаў і студэнтаў сацыялістычных краін адлюстравана на паштовай марцы, якая была выдадзена ў 1959 годзе.

Адным з самых масавых атрадаў фізкультурнікаў і спартсменаў нашай краіны з'яўляецца савецкае студэнцтва. Рэгулярна праводзяцца сусветныя спартыўныя студэнцкія гульні — Універсіяды, якія праходзяць пад дэвізам «Навука — Спорт — Дружба — Мір». У 1973 годзе ў Маскве праходзіла летняя Універсіада, у якой удзельнічалі спартсмены з 72 краін пяці кантынентаў. Савецкія спартсмены заваявалі 68 залатых медалёў, Маскоўскай Універсіядзе прысвечана серыя паштовых марак. На фоне эмблемы Універсіяды (абрысы футбольнага поля і Крамлёўскай зоркі) — адлюстраваны спартыўныя па лёгкай атлетыцы, спартыўнай гімнастыцы, плаванню і фехтаванню.

Савецкае студэнцтва — заўсёды на пярэднім краі жыцця. І можна ўпэўнена сказаць, што яму — актыўнаму будаўніку камунізму будзе прысвечана яшчэ шмат паштовых мініячур.

Віктар ЛЮТЫНСКІ,
студэнт групы Г-21
гісторыка-філалагічнага факультэта.

На здымку: рапрадукцыя марак, прысвечаных студэнцтву.

Рэдактар Ул. БАЛОГА.

Аб прымаўках

СОРАК БОЧАК АРЫШТАНТАЎ

Што азначае «нагаварыць сорак бочак арыштантаў»? Як утварыўся такі дзіўны выраз? Арыштантаў жа ў бочках не трымаюць! І чамугэтых бочак менавіта сорак, а не больш і не менш? Спачатку адкажам на апошняе пытанне. У рускай мове ёсць лічэбнік, якія валодаюць асобым сэнсам. Напрыклад, «тры» звязана са старажытнай сістэмай ліку тройкамі. Успомніце прымаўкі, у якіх выкарыстоўваюцца гэты лічэбнік: «Заблудзіцца ў трох соснах», «Сагнуць у тры пагібелі», «Плакаць у тры ручаі», «Гнаць у тры шыі». І ў рускіх казках многія дзеянні адбываюцца менавіта тры разы. Асаблівы сэнс мае і лічэбнік «сем». Старажытныя людзі назіралі на небасхіле сем рухомых святёл (Сонца, Месяца і пяць планет), якія, па іх уяўленні, аказвалі ўплыў на лёсы людзей. І лічэбнік «сорак» здаўна быў надзелены рускім народам магічным сэнсам... М. Горкі ва ўспамінах пра пісьменніка М. Г. Гарына-Міхайлоўскага піша: «Я спытаў: ці праўда, што ён аднойчы засеяў сорак дзесяція макам? — Чаму ж менавіта — сорак? Як быццам абурўся Мікалаі Георгі-

гівіч і, нахмурыўшы прыгожыя бровы, заклапочана пералічыў: — Сорак грахоў далоў, калі заб'еш павука, саракауст, саракавы мядзведзь — самы небяспечны... Адкуль гэтая сарочая балбатня?».

Лічэбнік «сорак» утвораны інакш, чым аналагічныя дваццаць, трыццаць, пяцьдзесят і інш. Вучоныя мяркуюць, што лічэбнік «сорак» звязаны са старажытнарускім словам «Сорак», якое азначае «звязка з сарана сабаліных скурак» (на адно футра). У. І. Даль у сваім «Тлумачальным слоўніку жывой вялікаруускай мовы» прыводзіць шмат прымавак з гэтым лічэбнікам, напрыклад, такія: «Сорак гадоў бабін век», «Саракавы мядзведзь палюнічага калецьць»... Такім чынам, «сорак бочак» — гэта вялікая колькасць чаго-небудзь. А што такое «арыштант» у выразе «Сорак бочак арыштантаў»? Аказваецца, у прафесіянальнай мове рыбакоў некалі так называлі дробную сушаную рыбку. Выраз «нагаварыць сорак бочак арыштантаў» першапачаткова ўжываўся ў значэнні «нагаварыць шмат небыліц пра вялікі ўлоў».

ВЕСЁЛЫ ПЕРАПЫНАК

СТУДЭНЦКІ ЭТЫМАЛАГІЧНЫ СЛОЎНІК

ЭКЗАМЕН — працэс здачы напракт ведаў.

СПРЫНТЭР — студэнт, які прабягае перад экзаменам сто старонак за дзесяць мінут.

ЦУДАДЗЕІНАЯ — шпартгална, па якой студэнт атрымаў «пяць».

АУДЫТОРЫЯ — дрэнна заселеная прастора.

ГЛЫБОКІ — эпітэт, які сустракаецца ў студэнцкіх выпускіх характарыстыках.

ЗВАНOK з ЛЕКЦЫЙ — умоўны раздражняльнік, які выклікае бурную радасць.

ТЫДЗЕНЬ — складаецца з суботы, нядзелі і пяці дзён падрыхтоўкі да яе.

СЕМІНАР — студэнцкая гульня. Асноўныя правілы: гуляючыя выбіраюць выступаючых, выступаючы не прыхо-

дзяць, каго выклічуць, той і праіграў.

ВІЛЕТ (экзаменацыйны) — выдаецца бясплатна, дазваляе плаваць у любым напрамку.

САРАМЛІВАСЦЬ — абаронная рэакцыя арганізма на дадатковае пытанне.

ЖЭСТ — асноўны сродак выкладання ведаў экзаменатару. Прымяняецца разам з рознымі выклічкамі, уводнымі словамі і нечленараздзельнымі гукамі.

«Гомельскі ўніверсітэт» — орган парткома, ректората, камітэта ЛКСМБ і профкомов Гомельскаго государственного университета (на беларускамоўным мове), Гомельская фабрыка «Палесдрук» Дзяржкамтэта БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. Гомель, Савецкая, 1. Аб'ём — 2 друк. аркуш. Тыраж 2000 экз.

Наш адрас: вул. Савецкая, 104, п 3-11, т. 56-16-52.